

ПРЫНЦЫПЫ ПАДБОРУ ПРАФЕСІЙНАГА ЛЕКСІЧНАГА МАТЭРЫЯЛУ
НА ЗАНЯТКАХ ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ Ў МЕДЫЦЫНСКІХ ВНУ

Карніеўская Т. А.

Установа адукацыі

“Гомельскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт”

г. Гомель, Рэспубліка Беларусь

Уводзіны

Сучасная падрыхтоўка спецыяліста з вышэйшай адукацыяй уключае ў сябе авалодванне пэўным узроўнем ведаў па беларускай мове з пункту погляду канкрэтнай прафесіі (у нашым выпадку, медыцынскай тэрміналогіяй). Зразумела, што адбор лексічнага матэрыялу для найбольш грунтоўнай падрыхтоўкі будучага ўрача павінен адпавядаць пэўным патрабаванням і абапірацца ў першую чаргу на практычную значнасць гэтага раздзела філалагічных ведаў.

Мэта

Мэтай нашага артыкула з’яўляецца вызначэнне асноўных прынцыпаў адбору прафесійнага лексічнага матэрыялу на занятках па беларускай мове ў медыцынскіх ВНУ на аснове асабістага вопыту аўтара, набытага ў час работы ва УА “Гомельскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт” (прафесійны лексічны матэрыял падаецца згодна з “Арфаграфічным слоўнікам беларускай мовы” [1]).

Метады даследавання: параўнальны, апісальны.

Найбольш рацыянальнымі прынцыпамі адбору прафесійнага лексічнага матэрыялу для падрыхтоўкі студэнтаў-медыкаў з’яўляюцца наступныя:

1. Апора на вызначэнне і засваенне асноўных асаблівасцей сучаснай беларускай мовы з пункту погляду найбольш важных нормаў (арфаграфічных, граматычных, лексічных і г.д.). Найбольшую актуальнасць гэты прынцып набыў пасля 2010 г. у сувязі з увядзеннем новай рэдакцыі Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі, якая ўтрымлівае невялікія, але вельмі важныя змены ў правапісе (асабліва запазычанай лексікі) [3, с. 6–25]. Зыходзячы з гэтага, намі на занятках па беларускай мове найбольшая ўвага надаецца вывучэнню і замацаванню ведаў па такіх арфаграфічных раздзелах, як правапіс галосных (*бальнеатэрапія, менінгіт, радыеактыўны*), правапіс спалучэнняў галосных у запазычаных словах (*альвеола, дыягназ, пацыент, скаліёз*), правапіс прыстаўных і ўстаўных зычных (*вокіс, воцатнакіслы*), дзеканне (*валакардзін, дыяфрагма, кардыялогія, медыцына*), цеканне (*каранцін, панкрэатыт, тэрапеўт, тэтрацыклін*), ужыванне ў (*гаўстрацыя, кансіліум, плеўрыт*), тым больш што менавіта гэтыя правілы з’яўляюцца найбольш частотнымі пры перадачы ў сістэму беларускай мовы медыцынскай лексікі [2, с. 13–16]. Дарэчы, такая работа непасрэдна звязана з наступным прынцыпам падбору лексічнага матэрыялу.

2. Шырокае выкарыстанне запазычанай і ўласнабеларускай медыцынскай лексікі. Пры гэтым асабліва ўвага надаецца ўменню вызначаць паходжанне таго ці іншага тэрміна, таму што большая частка медыцынскай тэрміналогіі з’яўляецца запазычанай, а ў беларускай мове гэта асноўны крытэрыў для напісання слоў (іншамоўная лексіка амаль не падпарадкоўваецца фанетычнаму прынцыпу арфаграфіі і мае свае спецыфічныя рысы ў працэсе перадачы запазычанай лексікі ў сістэму беларускай мовы). Таму студэнтам прапаноўваецца асноўныя паказчыкі вызначэння паходжання тэрмінаў (напрыклад, для іншамоўнай лексікі характэрна наяўнасць гука *ф* (*фарынгіт, фельчар, фермент*), пачатковага *э* (*эпідуральны, эпідэмія, эрытрацыты*) і інш.). Добрым паказчыкам вызначэння паходжання таго ці іншага медыцынскага тэрміна і адначасова выразнікам сувязі курса беларускай мовы з іншымі навучальнымі лінгвістычнымі дысцыплінамі з’яўляецца параўнанне прапанаванага тэрміна па гучанні і значэнні з іншымі мовамі (у прыватнасці, англійскай (ці нямецкай) і лацінскай). Так, пры вызначэнні паходжання слоў-сінонімаў *доктар* і *ўрач* студэнтам прапаноўваецца параўнаць пераклад гэтых слоў на англійскую мову і такім чынам вызначыць, якое з іх славянскае, а якое запазычанае. Значна больш распаўсюджана параўнанне з лацінскай мовай па прычыне таго, што добры ўзровень валодання гэтай мовай абавязковы для будучага

медыка. Дарэчы, калі студэнты ўжо вывучылі асноўныя грэка-лацінскія тэрмінаэлементы, вызначэнне іншамоўнага паходжання слоў тыпу *гіпертанія*, *дэрматалогія*, *псіхіятрыя* і г. д. ніякіх цяжкасцяў не выклікае. Паралельна з гэтым праводзіцца работа па дыферэнцыяцыі паходжання тэрмінаў паводле моў, з якіх пайшлі пэўныя лексічныя адзінкі, таму што сучасная медыцынская тэрміналогія не абмяжоўваецца толькі грэчаскімі і лацінскімі тэрмінаэлементамі. Так, з французскай мовы запазычаны словы *канюля*, *грып*, *бюлетэнь*, з англійскай — *лазер*, *стрэс*, з нямецкай — *фельчар*, *штам*, з італьянскай — *інфлюэнца*, *малярыя*. Значная ўвага надаецца і ўласнабеларускім назвам (асабліва анатамічным), пры гэтым разглядаюцца як літаратурныя, так і дыялектныя назвы.

3. Выкарыстанне сістэмных сувязей у медыцынскай тэрміналогіі, г.зн. сінаніміі і антаніміі. Такая работа неабходная перш за ўсё таму, што механічнае завучванне прафесійнай тэрміналогіі можа стварыць у студэнтаў уражанне нейкага неўпарадкаванага нагрувашчвання спецыяльных слоў і цяжкасці з запамінаннем іх значэння і правапісу. Сінанімічныя і антанімічныя сувязі дапамагаюць прывесці вывучаемы матэрыял у строгую сістэму і зрабіць засваенне лексікі больш рацыянальным. Сінанімічныя сувязі часцей за ўсё выкарыстоўваюцца пры працы з паралельнымі запазычанымі і беларускімі тэрмінамі (*геліятэрапія* — *сонцялячэнне*, *гемацыркуляцыя* — *кровазварот*, *інфіцыраванне* — *заражэнне*, *кансультацыя* — *парада*, *латэнтны* — *скрыты* і г. д.) [2, с. 38–41]. Антанімічныя сувязі часцей за ўсё праяўляюцца пры рабоце з грэка-лацінскімі тэрмінаэлементамі, такімі, як *гіпер-* — *гіпа-*, *брады-* — *тахі-* і інш., калі студэнтам прапануецца падабраць да некаторых слоў аднакарэнныя антонімы, замяняючы прэфіксыды на супрацьлеглыя.

4. Сувязь з беларускай лексікаграфіяй. Пры рэалізацыі гэтага прынцыпа асабліва ўвага надаецца ўменню працаваць з перакладнымі слоўнікамі (друкаванымі і электроннымі) пры рабоце над перакладам медыцынскага тэксту на беларускую мову (тэксты пры гэтым падбіраюцца навукова-папулярнага характару з дадатковай мэтай зацікавіць студэнтаў). Таксама ўдасканальваецца навык работы з арфаграфічнымі слоўнікамі, але па прычыне малой колькасці спецыяльных медыцынскіх выданняў падобнага кшталту студэнтам прапануецца самім ствараць невялікія слоўнікі з асноўных медыцынскіх тэрмінаў у час праходжання той ці іншай тэмы. З мэтай пашырыць круггляд будучых медыкаў прапануецца таксама заданні з выкарыстаннем энцыклапедычных даведнікаў.

Вывады

Такім чынам, найбольш рацыянальнымі прынцыпамі падбору прафесійнага лексічнага матэрыялу на занятках па беларускай мове ў медыцынскіх вучэбных дапаможніках (уменне правільна пісаць і перакладаць тэрміны на беларускую мову), але і тыя, што дапамогуць праз рэалізацыю міжпрадметных сувязей і пашырэнне кругагляду стварыць найбольш аптымальныя ўмовы для фарміравання будучага спецыяліста з вышэйшай адукацыяй, які б валодаў універсальнымі ведамі не толькі ў сваёй, але і ў іншых сферах чалавечага жыцця.

ЛІТАРАТУРА

1. Арфаграфічны слоўнік беларускай мовы / аўт.-склад. А. Л. Баршчэўская, Л. П. Баршчэўскі. — 3-е выд. — Мінск: Радыёла-плюс, 2013. — 560 с.
2. *Карніеўская, Т. А.* Беларуская мова: вучэб.-метад. дапаможнік для студэнтаў 1 курса лячэбнага і медыка-дыягнастычнага факультэтаў медыцынскіх ВНУ / Т. А. Карніеўская. — Гомель: ГомДМУ, 2014. — 56 с.
3. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. — Мінск: Нац. цэнтр прававой інфарм. Рэсп. Беларусь, 2012. — 144 с.

УДК 004.738.5:378.4-057.875(476.6)

РОЛЬ ИНТЕРНЕТА И СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ В МОЛОДЕЖНОЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ СРЕДЕ (НА ПРИМЕРЕ СТУДЕНЧЕСТВА ГРГМУ)

Королёнок Л. Г.

Учреждение образования

«Гродненский государственный медицинский университет»

г. Гродно, Республика Беларусь

Введение

Актуальность работы связана с осмыслением феномена интернета как средства коммуникации в современном обществе. Новые информационные технологии играют огромную